

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,  
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ**

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Методичні рекомендації  
до виконання практичних завдань  
з навчальної дисципліни**

# **"ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ"**

**для студентів напряму підготовки 6.030507 "Маркетинг"  
денної форми навчання**

**Харків. Вид. ХНЕУ, 2012**

Затверджено на засіданні кафедри економіки та маркетингу.  
Протокол № 9 від 13.01.2012 р.

**Укладачі:** Прохорова Т. П.  
Птащенко О. В.

**М54**           Методичні рекомендації до виконання практичних завдань з навчальної дисципліни "Фінанси підприємств" для студентів напряму підготовки 6.030507 "Маркетинг" денної форми навчання / укл. Прохорова Т. П., Птащенко О. В. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2012. – 40 с. (Укр. мов.)

Призначено для поглиблення, систематизації, конкретизації та закріплення знань, отриманих у ході вивчення теоретичної частини даної навчальної дисципліни. На прикладах розглянуто практичні ситуації, пов'язані з плануванням показників, аналізом фінансового стану і формуванням фінансової політики підприємства.

Рекомендовано для студентів напряму підготовки 6.030507 "Маркетинг".

## Вступ

Становлення і розвиток в Україні ринкової інфраструктури суттєво змінюють економічне, інформаційне і правове середовище функціонування підприємств, зміст їхньої фінансової діяльності.

Фінанси підприємств є основою фінансової системи країни. Фінансовий стан підприємств впливає на фінансове становище країни в цілому.

Вихід України з тривалої економічної кризи безпосередньо пов'язаний з поліпшенням фінансового стану суб'єктів господарювання усіх форм власності в усіх сферах діяльності.

За цих умов необхідна сучасна, адекватна ринковій економіці організація фінансової діяльності кожного підприємства. Це потребує підготовки спеціалістів-фінансистів, що мають глибокі теоретичні і практичні знання, можуть узагальнити наявний досвід країн з розвинутою ринковою економікою, розробити план дій щодо виходу із фінансової скрути.

Відповідно до навчального плану вивчення навчальної дисципліни "Фінанси підприємств" передбачає, крім лекцій, проведення практичних занять. Їх мета полягає у поглибленні, систематизації, конкретизації та закріпленні знань, отриманих студентами на лекціях, формування базових вмінь та навичок з теорії фінансів підприємств; засвоєння закономірностей функціонування фінансів підприємств; формування знань особистостей, формування та використання основного та оборотного капіталу, методів розрахунку та планування витрат, прибутку, доходу, податків, застосування різноманітних форм грошових розрахунків; формування вмінь по збору необхідної інформації та проведенню аналізу фінансового стану підприємств; прийняття рішень по відновленню нормального фінансового стану підприємств.

У процесі занять студентами виконуються наведені в даних методичних вказівках завдання з метою виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями.

Засвоєння студентами навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів. Це дозволить сформувати у студентів вміння, навички та спроможності використання отриманих знань у конкретних умовах та нових ситуаціях.

# Плани семінарських занять та завдання для практичного опрацювання

## Змістовний модуль I. Теоретичні та методичні основи організації фінансів підприємств і формування фінансових ресурсів

### Тема 1. Основи фінансів підприємств

**Мета:** засвоїти зміст основних категорій дисципліни.

#### План семінарського заняття

1. Сутність та ознаки фінансів підприємств.
2. Характеристика фінансових ресурсів та джерел їх формування.
3. Організація фінансової роботи на підприємствах.

**Література:** основна [1; 5; 6; 9]; додаткова [12;18; 27].

### Тема 2. Організація грошових розрахунків підприємств

**Мета:** засвоїти методи та сферу застосування різних форм грошових розрахунків.

#### План семінарського заняття

1. Основи організації розрахунків.
2. Правила оформлення розрахункових документів.
3. Розрахунки з використанням меморіальних ордерів.
4. Розрахунки з використанням платіжних доручень та вимог.
5. Розрахунки з використанням чеків.
6. Розрахунки з використанням акредитивів.
7. Вексельна форма розрахунків.
8. Платіжна дисципліна та контроль за її дотриманням.

**Література:** основна [1; 2,5]; додаткова [11, 18, 19, 20].

## Тема 3. Грошові надходження підприємств

### Завдання 1\*

**Мета:** формування стереотипних знань та умінь з визначення виручки від реалізації продукції.

Відомі такі дані по підприємству:

1. Очікувані обсяги виробництва (табл. 1).

Таблиця 1

### Обсяги виробництва продукції в плановому році

Продукція	Кількість продукції, шт.	Ціна, грн
Виріб 1	40	4 020
Виріб 2	40	5 010
Виріб 3	545	1 060
Виріб 4	755	2 020
Виріб 5	250	1 010
Виріб 6	260	1 500

2. Очікувані залишки на початок планового року, тис. грн:

2.1) готова продукція на складі за виробничою собівартістю – 80;

2.2) залишки товарів, відвантажених за переданими у банк на інкасо розрахунковим документам, терміни оплати яких не наступили – 67;

2.3) товари, не оплачені в строк – 36.

3. Дані про випуск продукції за IV квартал поточного року, тис. грн:

3.1) товарна продукція – 720;

3.2) повна собівартість – 540.

4. Норматив власних оборотних коштів у запасах готової продукції на складі на кінець планового періоду за виробничою собівартістю 90°тис.°грн.

5. Інші залишки нереалізованої продукції на кінець планового періоду складають 110 тис. грн.

Необхідно: визначити виручку від реалізації продукції на плановий рік.

Завдання мають різний рівень складності, яка позначається такими умовними позначеннями:

\* – завдання першого рівня складності – стереотипні;

\*\* – завдання другого рівня складності – діагностичні;

\*\*\* – завдання третього рівня складності – діагностичні – вміння "вчитувати" текст, будувати модель процесу за аналогією із іншими процесами, визначення рівня предметних знань у даному класі завдань;

\*\*\*\* – творчо-пошукові завдання четвертого рівня складності евристичні – проблемні питання, що передбачають роздуми;

\*\*\*\*\* – творчо-пошукові завдання п'ятого рівня складності – евристичні – розвиток логічного мислення, аналітичних властивостей – при виконанні використовується весь існуючий багаж знань.

### Завдання 2\*\*\*

**Мета:** формування діагностичних умінь з планування витрат та виручки від реалізації продукції.

На підприємстві розроблені заходи відносно зниження собівартості продукції за рахунок застосування прогресивних норм витрат сировини, матеріалів, палива, ліквідації непродуктивних витрат та ін. (табл. 2).

Таблиця 2

#### Вихідні дані для розрахунків

Показник	Значення
1. Очікуваний обсяг товарної продукції за повною собівартістю в поточному році, тис. грн	15 824
2. Очікувані витрати за кошторисом витрат на виробництво в поточному році, тис. грн: сировини й основних матеріалів; допоміжних та інших матеріалів	6 544 2 558
3. Очікувана перевитрата в поточному році проти встановлених норм, тис. грн: по сировині й основним матеріалам; по паливу зі сторони	86 17
4. Загальна сума очікуваних непродуктивних витрат і надпланових витрат від браку у виробництві в поточному році, тис. грн	120
5. Собівартість очікуваних на початок планового року залишків нереалізованої продукції, тис. грн: готової продукції на складі; товарів відвантажених, термін оплати яких не наступив; товарів відвантажених, але не оплачених в строк	350 500 150
6. Зростання обсягу виробництва в плановому році, %	10,5
7. У плановому році передбачається скоротити норми витрат, %: сировини й основних матеріалів; допоміжних матеріалів	1 2
8. Норма в днях на плановий рік: запасу по готовій продукції; тривалості пробігу документів по товарам відвантаженим, строк оплати яких не наступив у плановому році	6 10
9. Інші витрати в плановому році, тис. грн	220
10. Обсяг товарної продукції в поточному році	17 200
11. Питома вага випуску продукції в IV кварталі планового року в % від річного обсягу	26,0

Необхідно: розрахувати витрати на виробництво продукції та обсяг реалізованої продукції в плановому році.

## Методичні рекомендації до виконання завдань 1, 2

Виручка від реалізації продукції (РП) розраховується за формулою:

$$РП = З_1 + ТП - З_2, \quad (1)$$

де  $З_1, З_2$  – залишки нереалізованої продукції на початок і кінець періоду в оптових цінах;

ТП – річний випуск товарної продукції в оптових цінах.

Залишки нереалізованої продукції на початок року (вхідні залишки) містять у собі: залишки готової продукції на складі; залишки товарів відвантажених, по яких термін оплати не наступив; залишки товарів, не оплачених в строк.

Для оцінки залишків нереалізованої продукції на складі в оптових цінах розраховується коефіцієнт перерахування ( $K_n$ ):

$$K_n = \frac{ТП}{С}, \quad (2)$$

де  $С$  – повна собівартість товарної продукції за розрахунковий період.

Розмір залишків товарів на складі або у відвантаженні в грошовому вираженні в розрахунку на рік визначаються за формулою:

$$T_B = \overline{РП} \times \overline{Д_{гр}}, \quad (3)$$

$$\overline{ГП}_C = \overline{ТП} \times \overline{Д_{зап}}, \quad (4)$$

де  $T_B$  – залишки товарів відвантажених, термін оплати яких не наступив;

$\overline{РП}$  – середньоденне відвантаження продукції;

$\overline{Д_{гр}}$  – середня тривалість пробігу документів у днях;

$\overline{ГП}_C$  – залишки готової продукції на складі;

$\overline{ТП}$  – середньоденний випуск товарної продукції;

$\overline{Д_{зап}}$  – середня норма запасу готової продукції на складі в днях.

## Тема 4. Формування і розподіл прибутку

**Мета:** формування стереотипних вмінь з розрахунків динаміки прибутку з урахуванням запланованих змін.

Мають місце такі фактично отримані та заплановані фінансові показники діяльності підприємства:

1. Очікуване виконання за показниками у базовому періоді, тис. грн:

а) прибуток від реалізації продукції – 192;

б) виручка від реалізації продукції – 440.

2. У плановому році очікуються такі зміни показників за порівняною товарною продукцією:

а) зниження обсягу виробництва на 7,9 % у порівнянні з базовим роком;

б) зниження собівартості на 0,6 % у порівнянні з базовим роком;

в) зниження ціни на 9,3 % у порівнянні з базовим роком.

3. Питома вага порівняної товарної продукції в плановому періоді складе 83,4 %.

Необхідно: визначити розмір прибутку від реалізації продукції в плановому році.

### Завдання 4\*\*

**Мета:** формування діагностичних умінь планування прибутку.

Нижче наведені дані для розрахунків (табл. 3)

1. Виробнича собівартість залишків товарів на складі на початок планового року – 2 700 тис. грн.

2. Залишки товарів відвантажених і не оплачених покупцем на початок планового року – 1 800 тис. грн.

3. Виробнича собівартість залишків товарів (на складі й у відвантаженні) на кінець планового року – 2 900 тис. грн.

4. Очікувана рентабельність IV кварталу поточного року 7,1 %.

5. Рентабельність IV кварталу планового року 8,2 %.

6. Адміністративні витрати і витрати на реалізацію складають 1,5 % від виробничої собівартості.

Необхідно: визначити суму прибутку на плановий рік.

Додаткові дані наведені в табл. 3.



**План виробництва на плановий рік**

Продукція	Кількість продукції, що випускається, тис. шт.	Ціна, грн	Виробнича собівартість, грн
Виріб 1	13,5	720	650
Виріб 2	14,0	810	730
Виріб 3	16,0	900	800
Виріб 4	10,0	850	760
Виріб 5	5,6	940	840

**Завдання 5\*\*\*\***

**Мета:** формування умінь щодо визначення прибутку на плановий рік з урахуванням змін собівартості та ціни.

На підприємстві заплановані такі показники його діяльності (табл. 4, 5).

Таблиця 4

**Залишки готової продукції**

Виріб	Кількість продукції, що випускається, тис. шт.	Ціна, грн	Виробнича собівартість, грн
А	560	180	140
Б	640	260	210
В	230	410	260
Г	80	650	420

Таблиця 5

**Товарна продукція в плановому році**

Виріб	Кількість продукції, що випускається, тис. шт.		Зміни в плановому році за одиницю, грн	
	Виробництво в плановому році	У тому числі перехідні залишки	Собівартості	Ціни
А	6 500	540	-3,22	-1,63
Б	7 600	650	-2,52	+2,74
В	2 300	200	+5,2	+3,28
Г	500	75	-42	-1,75

Інші витрати плануються в розмірі 5,8% до виробничої собівартості.

Необхідно: визначити прибуток підприємства на плановий рік методом прямого рахунку.

### Завдання 6\*\*\*\*

**Мета:** формування евристичних умінь з планування прибутку з урахуванням його базових значень та запланованих змін.

На машинобудівному підприємстві в плановому році очікуються такі результати роботи (табл. 6, 7).

Таблиця 6

### Виробництво продукції в плановому році

Продукція	Кількість продукції, що випускається, шт.	Ціна, грн	Собівартість, грн
Верстати МК 10	900	3 000	2 700
Верстати АБ	110	5 580	5 060
Верстат Б	99	8 400	7 440
Верстат У 10	152	8 200	7 250
Верстат Л	208	6 000	5 370
Верстат Н	117	8 330	7 820

Таблиця 7

### Очікувані залишки нереалізованої продукції, тис. грн

Продукція	На початок планового року	На кінець планового року
Готова продукція на складі по виробничій собівартості	220	242
Товари відвантажені, строк оплати яких не наступив	405	423
Товари відвантажені, не оплачені в строк	140	–

Очікувана рентабельність (до виробничої собівартості) IV кварталу поточного року 19,5 %, планового року – 21 %.

На підприємстві розроблені заходи, що передбачають заміну на верстатах МК, У 10 окремих деталей з кольорових металів на пластмасові (що дозволить на 20 грн зменшити витрати на основні матеріали на кожен верстат); поліпшити організацію робочих місць, що

дозволить підвищити продуктивність праці і на 10 грн знизити витрати на заробітну плату по верстатах Б та Н на кожен.

Необхідно: визначити прибуток підприємства на плановий рік; розрахувати абсолютну та відносну зміну прибутку за рахунок перерахованих вище факторів.

### Завдання 7\*\*\*\*\*

**Мета:** розвиток логічного мислення студентів, аналітичних властивостей при вирішенні проблеми планування прибутку.

1. Наведені показники діяльності підприємства за поточний рік та заплановані обсяги фінансових показників на плановий рік (табл. 8).

Таблиця 8

#### Показники діяльності підприємства

Показники	Одиниці виміру	Величина
1. Виручка від реалізації продукції за звітом за 9 місяців поточного року	тис. грн	62 400
2. Собівартість реалізованої продукції за звітом за 9 місяців поточного року	тис. грн	50 500
3. Виручка від реалізації за планом на IV квартал поточного року	тис. грн	21 300
4. Собівартість реалізованої продукції за планом на IV квартал поточного року	тис. грн	17 000
5. Собівартість товарної продукції планового року	тис. грн	70 000
6. Питома вага порівнянної товарної продукції	%	90
7. Завдання по зниженню собівартості порівнянної товарної продукції на плановий рік	%	7
8. Собівартість очікуваних залишків нереалізованої продукції на початок планового року	тис. грн	6 700
9. Собівартість очікуваних залишків нереалізованої продукції на кінець планового року	тис. грн	5 900

2. З 1 липня планового року ціни на виріб 3 пропонується підвищити на 2 грн за штуку. План випуску цього виробу 3 600 шт., у тому числі по кварталах: I – 800, II – 900, III – 900, IV – 1000.

3. Намічаються такі структурні зрушення по виробам, що випускаються (табл. 9)

**Питома вага і рентабельність продукції**

Назва	Питома вага, %		Рентабельність, %
	У поточному році	У плановому році	
Виріб 1	40	30	21
Виріб 2	30	30	20
Виріб 3	30	40	8

Необхідно: визначити суму прибутку на плановий рік за допомогою аналітичного методу.

**Завдання 8\*\*\*\***

**Мета:** формування діагностичних умінь з приводу планування прибутку.

У плановому році передбачено здійснювати деякі заходи, які вплинуть на обсяги прибутку підприємства:

1. У плановому році випуск порівнянної товарної продукції по повній собівартості складе 360 млн грн з урахуванням зниження собівартості на 1 % у порівнянні з поточним роком, вхідні залишки – 40 млн грн, вихідні залишки – 36 млн грн.

2. Підприємство випускає 4 вироби (таблиця 10).

Таблиця 10

**Питома вага і рентабельність продукції**

Назва	Питома вага, %		Рентабельність, %
	У поточному році	У плановому році	
Виріб 1	20	30	20
Виріб 2	10	25	25
Виріб 3	50	20	18
Виріб 4	20	25	30

3. З 1 квітня поточного року відпускна ціна виробу № 1 підвищилася з 400 до 600 грн; реалізовано його з цієї дати до кінця року 12 тис. шт.

4. У наступному році також планується зростання відпускних цін на частину продукції на суму 30 млн грн на 40 %.

5. Фактична рентабельність звітнього року складає 15 %, IV кварталу поточного року – 16 %, IV кварталу планового року – 17 %.

Необхідно: визначити прибуток підприємства на плановий рік.

### Завдання 9\*\*\*\*

**Мета:** формування умінь щодо вирішення проблемних питань з приводу оцінки обсягу прибутку на плановий рік.

Підприємство виготовляє 8 виробів. Необхідні для розрахунків показники наведені в табл. 11:

Таблиця 11

#### Показники діяльності підприємства

Виріб	Базовий рік			Змінення в плановому році, %		
	Обсяг виробництва, шт.	Ціна грн/од.	Собівартість грн/од.	Обсягу виробництва	Ціни	Собівартість
1	2500	25 – 30	17 – 50	+2,7		
2	3100	108 – 70	92 – 30	-3,8		
3	1120	211 – 50	199 – 20		+4,2	
4	580	13 – 20	10 – 11		-2,4	
5	427	8 – 20	6 – 60			+1,8
6	1050	110 – 00	89 – 20		+2,2	-2,5
7	87	188 – 00	155 – 70	+3,4	+5,1	-3,8
8	421	37 – 60	20 – 15	-4,5	2,6	-3,1

Необхідно: визначити по кожному виробу та підприємству в цілому:

- виручку від реалізації;
- собівартість;
- отриманий прибуток;
- рентабельність.

#### Методичні рекомендації до виконання завдань 4 – 9

При кожному методі планування прибуток визначається за наступною формулою:

$$\Pi_p = \Pi_{31} + \Pi_{тп} - \Pi_{32}, \quad (5)$$

де  $\Pi_p$  – прибуток від реалізації продукції;

$\Pi_{31}, \Pi_{32}$  – відповідно прибуток по вхідних і вихідних залишках нереалізованої продукції;

$\Pi_{тп}$  – прибуток від виробництва товарної продукції.

При аналітичному методі планування прибутку розраховують такі показники:

- 1) очікуваний прибуток у базовому періоді;
- 2) базову рентабельність;
- 3) собівартість порівнянної товарної продукції і реалізованої продукції за планом;
- 4) плановий прибуток від реалізованої продукції;
- 5) зміну прибутку за рахунок факторів;
- 6) плановий прибуток з урахуванням факторів, що впливають на його зміну.

Розрахунок впливу факторів на величину прибутку проводиться за такими формулами:

- 1) за рахунок зміни цін ( $\Delta\Pi_1$ ):

$$\Delta\Pi_1 = \sum \Delta C_i \times RP_i, \quad (6)$$

де  $\Delta C_i$  – зміна цін в аналізованому періоді по  $i$ -му виробу;

$RP_i$  – обсяг реалізації по  $i$ -му виробу за аналізований період у натуральному вираженні;

- 2) за рахунок зміни асортименту ( $\Delta\Pi_2$ ):

$$\Delta\Pi_2 = (C_{\text{тп}} \times \Delta K_p) / 100; \quad (7)$$

$$K_p = (\sum P_{\text{в}i} \times P_i) / 100, \quad (8)$$

де  $C_{\text{тп}}$  – собівартість порівнянної товарної продукції в плановому році;

$K_p$  – коефіцієнт рентабельності;

$P_{\text{в}i}$  – питома вага  $i$ -го виробу в загальному випуску в %;

$P_i$  – рентабельність  $i$ -го виробу.

### Завдання 10\*\*

**Мета:** формування діагностичних умінь та навичок з розрахунку чистого прибутку.

У формі № 2 "Звіт підприємства про фінансові результати" містяться такі дані (табл. 12).

Необхідно: розрахувати: чистий прибуток підприємства за звітний та попередній роки; прибуток, який був розподілений за різними призначеннями.

## Методичні рекомендації до виконання завдання 10

У завданні послідовно розраховуються всі необхідні види прибутку згідно з їх економічним змістом. Податок на прибуток приймається в обсязі, визначеному діючим законодавством.

Розрахувати суму прибутку, який не використан підприємством, як різницю між чистим прибутком та прибутком, використаним на підприємстві.

Вихідні дані наведені в табл. 12.

Таблиця 12

### Звіт про фінансові результати

Стаття	Код рядка	Звітний період	Попередній період
1	2	3	4
Доход від реалізації	010	57 272,3	57 121,5
ПДВ	015	9 545,4	9 520,3
Акцизний збір	020	517,7	283,8
Інші відрахування з доходу	030	58,8	64,8
Чистий доход від реалізації продукції	035		
Собівартість реалізованої продукції	040	41 051,3	39 431,3
Валовий прибуток	050		
збиток	055		
Інші операційні доходи	060	35,0	533,8
Адміністративні витрати	070	294,0	393,8
Витрати на збут	080	350,0	450,0
Інші операційні витрати	090	24,7	40,7
Фінансовий результат від операційної діяльності			
прибуток	100		
збиток	105		
Дохід від участі в капіталі	110	4 877,0	4 687,5
Інші фінансові доходи	120	470,0	257,5
Інші доходи	130	504,0	401,3
Фінансові витрати	140	123,0	297,5
Втрати від участі в капіталі	150	420,0	392,5
Інші витрати	160	85,0	
Фінансовий результат від звичайної діяльності оподаткування			
прибуток	170		
збиток	175		

1	2	3	4
Фінансові результати від звичайної діяльності	180		
прибуток	190		
збиток	195		
Надзвичайні доходи	200		669,0
витрати	205	700,0	773,0
Податки з надзвичайного прибутку	210		
Чистий прибуток	220		
Збиток	225		
Використання прибутку	–	6 270,1	8 994,7

## Тема 5. Оподаткування підприємств

### Семінарське заняття

**Мета:** засвоєння сутності системи оподаткування підприємств.

#### План семінарського заняття

1. Діюча система оподаткування в Україні.
2. Податки на прибуток підприємства та додану вартість.
3. Джерела та суб'єкти оподаткування.
4. Податкове планування.

**Література:** основна [6, 9, 10]; додаткова [23, 29, 31].

## Змістовний модуль 2. Сучасні аспекти функціонування фінансів

### Тема 6. Обігові кошти

#### Завдання 11\*\*\*\*

**Мета:** формування умінь щодо вирішення проблемних питань з приводу оцінки ефективності використання обігових коштів.

У табл. 13 наведений баланс підприємства.

Необхідно:

- 1) розрахувати вартість активів по кожному розділу та загальну вартість балансу;
- 2) виявити та оцінити зміни, які мали місце в році, який аналізується, по обіговим коштам.



## Методичні рекомендації до виконання завдання 11

До обігових коштів відносять суму активів по розділам 2 та 3 активу балансу. Необхідно проаналізувати динаміку та структуру обігових коштів; виявити стан запасів, дебіторської заборгованості та сумарної вартості обігових активів за допомогою таких показників:

$$K_{об} = \frac{ЧД}{ОА}, \quad (9)$$

$$T_{об} = \frac{365}{K_{об}}, \quad (10)$$

де  $K_{об}$  – коефіцієнт оборотності обігових активів та кожного їх елементу;  
 $ЧД$  – чистий дохід (виручка);  
 $ОА$  – обігові активи (або їх елементи);  
 $T_{об}$  – тривалість обороту обігових активів.

Суму нерозподіленого прибутку слід прийняти на рівні, визначеному в завданні 10. Середньорічна сума нерозділеного прибутку за попередній рік складає 274 тис. грн.

Таблиця 13

### Баланс підприємства за звітний рік (тис. грн)

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	В середньому за минулий період
1	2	3	4	5
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи				
залишкова вартість	010			
первісна вартість	011	34 056	33 712	34 218
накопичена амортизація	012	6 996	6 118	7 012
Незавершене будівництво	020	3 057	3 381	2 982
Основні засоби				
залишкова вартість	030			
первісна вартість	031	79 620	70 748	81 435
Знос	032	39 336	34 866	41 003

1	2	3	4	5
Довгострокові фінансові інвестиції				
які розраховуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040		748	
Інші фінансові інвестиції	045		403	
Довгострокова дебіторська заборгованість	050	1 795	652	1 805
Відстрочені податкові активи	060	7 014	1 518	6 995
Інші необоротні активи	070	1 993	544	2 028
Разом за розділом I	080			
II. Оборотні активи				
Запаси:				
виробничі запаси	100	11 328	8 829	11 419
тварини на вирощуванні і відгодівлі	110			
незавершене виробництво	120	172	190	163
готова продукція	130	132	114	144
Векселі отримані	150	26	20	27
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:				
чиста реалізаційна вартість	160	45	59	41
первісна вартість	161	12	25	9
резерв сумнівних боргів	162			
Дебіторська заборгованість по розрахунках				
з бюджетом	170	455	478	447
по виданих авансах	180	18	29	15
по нарахованих доходах	190	944	1001	610
по внутрішніх розрахунках	200	616	682	610
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	644	277	654
Поточні фінансові інвестиції	220			
Грошові кошти та їх еквіваленти:				
у національній валюті	230	4 459	1 717	3 949
в т.ч. в касі	240	304	251	228
Інші оборотні активи	250	528	330	531
Разом за розділом II	260			
III. Витрати майбутніх періодів	270	396	367	399
Баланс	280			

1	2	3	4	5
Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної року	В середньому за минулий період
Власний капітал		49 899	35 457	50 138
Статунний капітал	300			
Пайовий капітал	310			
Додатковий вкладений капітал	320	5 698	3 726	5 829
Інший додатковий капітал	330	15 180	10 794	9 300
Резервний капітал	340	941	2094	801
Нерозподілений прибуток (непокритий збуток)	350			
Неоплачений капітал	360	(792)	(150)	
Вилучений капітал	370	(1 893)		
Разом за розділом I	380			
II. Забезпечення майбутніх витрат і платежів				
Забезпечення виплат персоналу	400	766	484	789
Інші забезпечення	410	616	271	720
Цільове фінансування	420	1 403	522	1 581
Разом за розділом II	430			
III. Довгострокові зобов'язання				
Довгострокові кредити банків	440	8 356	8 865	8 282
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450	153	423	189
Відстрочені податкові зобов'язання	460	1 680	4 048	1 752
Інші довгострокові зобов'язання	470	2 371	4 393	2 489
Разом за розділом III	480			
IV. Поточні зобов'язання				
Короткострокові кредити банків	500	12 294	9 799	12 600
Поточна заборгованість по довгострокових зобов'язаннях	510	48	31	35
Векселі видані	520	264	217	189
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	1 348	978	1 414
Поточні зобов'язання по розрахунках:				
по отриманих авансах	540	24	33	20
з бюджетом	550	276	346	288

1	2	3	4	5
по позабюджетних платежах	560	249	175	264
по страхуванню	570	20	79	69
по оплаті праці	580	140	136	151
з учасниками	590	128	152	132
по внутрішніх розрахунках	600	149	181	129
Інші поточні зобов'язання	610	243	260	31
Разом за розділом IV	620			
V. Доходи майбутніх періодів	630	1 154	216	309
Баланс	640			

## Тема 7. Кредитування підприємств

### Семінарське заняття

**Мета:** повторення матеріалу та поглиблення знань по проблемам кредитування підприємств.

План семінарського заняття

1. Аналіз ефективності використання підприємствами наданих кредитів.

2. Розбіжності між банківським та небанківським кредитуванням підприємств.

3. Кредитування підприємств за рахунок коштів міжнародних фінансово-кредитних інститутів.

4. Правові засади партнерських відносин підприємств з комерційними банками.

**Література:** основна [1, 5, 6]; додаткова [14, 30, 31].

## Тема 8. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів

### Завдання 12\*\*\*\*

**Мета:** формування умінь щодо вирішення проблемних питань з приводу оцінки ефективності використання основних засобів.

У табл. 13 надано баланс підприємства, яке аналізується.

Необхідно: оцінити стан основних засобів.

## Методичні рекомендації до виконання завдання 12

Для проведення аналізу необхідно:

- виявити питому вагу основних засобів в загальній сумі активів та напрями змінення їх вартості;
- розрахувати коефіцієнти зносу як відношення накопиченого зносу до первісної вартості основних засобів;
- фондівдачі як відношення чистого доходу від реалізації продукції до середньорічної вартості основних засобів.

## Тема 9. Оцінювання фінансового стану підприємств

### Завдання 13\*\*\*\*

**Мета:** розвиток логічного мислення, аналітичних властивостей при проведенні з факторного аналізу прибутку.

У табл. 14 подані вихідні дані показників, які використовуються при визначенні прибутку підприємств.

Таблиця 14

### Вихідні дані

Показник	Попередній рік	Звітний рік		
		За планом	За планом на фактично реалізовану продукцію	За звітом
1. Виробнича собівартість реалізованої продукції	10 380	11 412	11 504	11 299
2. Адміністративні витрати та витрати на збут	570	682	684	686
3. Прибуток від участі в капіталі	310	115	132	127
4. Дохід від реалізації продукції	16 947	18 723	18 846	18 833
у тому числі:				
4.1. податок на додану вартість;	2 825	3 121	3 141	3 139
4.2. акцизний збір	–	270	300	285

Необхідно: проаналізувати вплив зовнішніх факторів на прибуток від операційної діяльності та обґрунтувати шляхи підвищення обсягу прибутку.

## Методичні рекомендації до виконання завдання 13

У процесі аналізу необхідно:

1) розрахувати прибуток від операційної діяльності і його відхилення порівняно з попереднім роком від планової величини, а також плану, перерахованого на фактично реалізовану продукцію;

2) розрахувати прибуток від звичайної діяльності і його відхилення від попереднього року, плану і плану, перерахованого на фактично реалізовану продукцію;

3) визначити фактори, що вплинули на виконання плану по прибутку від операційної діяльності і їхні числові значення;

4) обґрунтувати шляхи підвищення прибутку.

Розрахунок впливу факторів на величину прибутку здійснюється за такими напрямками з використанням наведених нижче формул.

1. За рахунок зміни собівартості ( $\Delta\Pi_1$ ):

$$\Delta\Pi_1 = C_{зв} - C_{пл}^{\phi}, \quad (11)$$

де  $C_{зв}$  – повна собівартість за звітом;

$C_{пл}^{\phi}$  – повна собівартість за планом, перерахована на фактично реалізовану продукцію.

2. За рахунок зміни цін ( $\Delta\Pi_2$ ):

$$\Delta\Pi_2 = РП_{зв} + РП_{пл}^{\phi}, \quad (12)$$

де  $РП_{зв}$  – виручка від реалізації продукції за звітом,

$РП_{пл}^{\phi}$  – виручка від реалізації продукції за планом, перерахована на фактично реалізовану продукцію;

3. За рахунок зміни обсягу реалізації ( $\Delta\Pi_3$ ), розрахунок проводиться двома методами:

$$\Delta\Pi_3' = \Pi_{пл} \times \left( \frac{РП_{зв}}{РП_{пл}} - 1 \right), \quad (13)$$

або

$$\Delta\Pi_3'' = \frac{[\Pi_{пл} \times (C_{пл}^{\phi} - C_{пл})]}{100}, \quad (14)$$

де  $\Pi_{пл}$  – прибуток за планом;

$C_{пл}$  – повна собівартість за планом;

$Р_{пл}$  – рентабельність за планом.

4. За рахунок зміни структури продукції ( $\Delta\Pi_4$ ) розрахунок проводиться двома методами:

$$\Delta\Pi_4' = \Pi_{\text{пл}}^{\text{ф}} - \Pi_{\text{пл}} \times \frac{РП_{\text{зв}}}{РП_{\text{пл}}}, \quad (15)$$

або

$$\Delta\Pi_4'' = \frac{C_{\text{пл}}^{\text{ф}} \times (P_{\text{пл}}^{\text{ф}} - P_{\text{пл}})}{100}, \quad (16)$$

де  $\Pi_{\text{пл}}^{\text{ф}}$  – прибуток за планом у перерахуванні на фактично реалізовану продукцію;

$P_{\text{пл}}^{\text{ф}}$  – рентабельність за планом у перерахуванні на фактично реалізовану продукцію.

5. Загальний вплив факторів на прибуток ( $\Sigma\Delta\Pi$ ) розраховується двома способами:

$$\Sigma\Delta\Pi' = \Delta\Pi_1 + \Delta\Pi_2 + \Delta\Pi_3' + \Delta\Pi_4', \quad (17)$$

або

$$\Sigma\Delta\Pi'' = \Delta\Pi_1 + \Delta\Pi_2 + \Delta\Pi_3'' + \Delta\Pi_4'', \quad (18)$$

### Завдання 14\*\*\*\*\*

**Мета:** розвиток логічного мислення, аналітичних здібностей студентів при вирішенні проблеми аналізу факторів, які впливають на рівень рентабельності підприємства.

Робітник підприємства залучає наведені нижче дані для проведення факторного аналізу рентабельності (табл. 15).

Таблиця 15

### Вихідні дані

Показники	За планом	За звітом
1. Виробнича собівартість реалізованої продукції	11 412	11 299
2. Адміністративні витрати і витрати на збут	682	686
3. Прибуток від участі в капіталі	115	127
4. Виручка від реалізації (без ПДВ і акцизного збору)	15 817	15 898
5. Середньорічна вартість основних виробничих фондів	6 000	6 900
6. Середньорічні залишки нормованих оборотних коштів	1 464	1 320

Необхідно: проаналізувати вплив факторів на рентабельність методами ланцюгових підстановок і абсолютних різниць.

## Методичні рекомендації до виконання завдання 14

Необхідно зробити розрахунки таких показників:

- повної собівартості;
- прибутка від звичайної діяльності;
- впливу факторів на прибуток.

Вплив факторів розраховується за наведеними нижче формулами.

Згідно з методами ланцюгових підстановок розраховується вплив таких факторів:

1. Середньорічної вартості промислово-виробничих фондів ( $\Delta P_1$ ):

$$\Delta P_1 = (\Pi_{\text{пл}} / (\text{ОФ}_{\text{пл}} + \text{ОК}_{\text{пл}})) \times 100, \quad (19)$$

де  $\Pi_{\text{пл}}$  – прибуток за планом,

$\text{ОФ}_{\text{пл}}$  – середньорічна вартість основних виробничих фондів за планом;

$\text{ОК}_{\text{пл}}$  – середньорічні залишки нормованих оборотних коштів за планом.

2. Середньорічних залишків нормованих оборотних коштів ( $\Delta P_2$ ):

$$\Delta P_2 = (\Pi_{\text{пл}} / (\text{ОФ}_{\text{зв}} + \text{ОК}_{\text{пл}})) \times 100, \quad (20)$$

де  $\text{ОФ}_{\text{зв}}$  – середньорічна вартість основних виробничих фондів за звітом.

3. Прибутку ( $\Delta P_3$ ):

$$\Delta P_2 = (\Pi_{\text{пл}} / (\text{ОФ}_{\text{зв}} + \text{ОК}_{\text{зв}})) \times 100, \quad (21)$$

де  $\text{ОК}_{\text{зв}}$  – середньорічні залишки нормованих оборотних коштів за звітом.

4. Загальний вплив факторів ( $\Delta P$ ):

$$\Delta P = (\Pi_{\text{зв}} / (\text{ОФ}_{\text{зв}} + \text{ОК}_{\text{зв}})) \times 100, \quad (22)$$

де  $\Pi_{\text{зв}}$  – прибуток за звітом.



Згідно з методом абсолютних різниць розраховується вплив таких факторів:

1. Балансового прибутку ( $\Delta P_1$ ):

$$\Delta P_1 = ((P_{зв} - P_{пл}) / (OF_{пл} + OK_{пл})) \times 100, \quad (23)$$

2. Середньорічної вартості виробничих фондів ( $\Delta P_2$ ):

$$\Delta P_2 = (((OF_{зв} + OK_{пл}) - (OF_{зв} + OK_{зв})) / (OF_{зв} + OK_{зв})) \times P_{пл}, \quad (24)$$

де  $P_{пл}$  – рентабельність реалізованої продукції за планом.

### Завдання 15\*\*\*\*\*

**Мета:** розвиток логічного мислення аналітичних здібностей студентів при проведенні пофакторного аналізу залишків обігових коштів та тривалості їх обігу.

Вихідні дані наведені в табл. 16.

Таблица 16

#### Вихідні дані, тис. грн

Показник	За планом	По звіту
1. Виручка від реалізації продукції	69 000	70 330
2. Залишки товарно-матеріальних цінностей	8 520	9 400
3. Середньорічна вартість обігових коштів	8 610	8 920

Необхідно: проаналізувати вплив факторів на зміну залишків і тривалість обороту нормованих обігових коштів у звітному періоді в порівнянні з плановим періодом двома методами:

1. За рівнем запасів товарно-матеріальних цінностей на 1 грн обсягу реалізованої продукції;

2. Безпосередньо за показником тривалості обігу обігових коштів.

## Методичні рекомендації до виконання завдання 15

При використанні першого методу виявлення впливу факторів на обігові кошти або їхню обіговість необхідно розрахувати такі показники:

1. Рівень запасів товарно-матеріальних цінностей на 1 грн обсягу реалізації (У):

$$У = З/РП, \quad (25)$$

де З – залишки товарно-матеріальних цінностей,  
РП – виручка від реалізації продукції;

2. Обіговість обігових коштів ( $O_{ок}$ ):

$$O_{ок} = (ОК/РП) \times 360, \quad (26)$$

де ОК – середньорічна вартість обігових коштів.

Потім розраховується вплив факторів на зміну залишків товарно-матеріальних цінностей:

1) збільшення обсягу реалізованої продукції ( $\Delta O_{ц1}$ ):

$$\Delta O_{ц1} = (РП_{зв} - РП_{пл}) \times У_{пл}, \quad (27)$$

де  $РП_{зв}$  і  $РП_{пл}$  – виручка від реалізації продукції відповідно за звітом і за планом;

$У_{пл}$  – рівень запасів у плановому періоді.

2) збільшення рівня запасів ( $\Delta O_{ц2}$ ):

$$\Delta O_{ц2} = (У_{зв} - У_{пл}) \times РП_{зв}, \quad (28)$$

де  $У_{зв}$  – рівень запасів у звітному періоді.

При використанні другого методу розраховується вплив факторів на зміну обіговості оборотних коштів проти планового періоду у такий спосіб:

- за рахунок змінення обсягу реалізованої продукції:

$$\Delta O_{Бок1} = (ОК_{пл} \times 360)/РП_{зв} - O_{Бок_{пл}}, \quad (29)$$

де  $ОК_{пл}$  – середньорічна вартість обігових коштів відповідно в плановому і базовому періоді,

$O_{Бок_{пл}}$  – обіговість засобів у плановому періоді.

- за рахунок зміни середньорічної суми обігових коштів ( $\Delta O_{ок2}$ ):

$$\Delta O_{ок2} = O_{ок\_зв} - O_{пл.} \times 360 / PП_{зв}, \quad (30)$$

де  $O_{ок\_зв}$  – обіговість обігових коштів за звітом.

### Завдання 16\*\*\*\*\*

**Мета:** розвиток логічного мислення та аналітичних властивостей студентів при визначенні структури балансу, змінення вартості засобів, ліквідності балансу.

У табл. 13 наведений баланс підприємства.

Необхідно:

1. Зробити оцінку стану активів та джерел майна в динаміці та за питомою вагою кожного елемента.
2. Проаналізувати ліквідність балансу.

### Методичні рекомендації до виконання завдання 16

Для проведення горизонтального (динамічного) та вертикального (структурного) аналізу рекомендується згрупувати статті балансу таким чином (табл. 17):

На основі горизонтального(динамічного) аналізу встановлюється абсолютна та відносна зміна по статтях, на основі вертикального (структурного) аналізу – структура майна і його джерел.

Таблица 17

<b>Актив:</b> Майно	<b>Пасив:</b> Джерела майна
1. Імобілізовані активи.	1. Власний капітал.
2. Мобільні, оборотні активи.	2. Позиковий капітал.
2.1. Запаси і витрати.	2.1. Довгострокові зобов'язання.
2.2. Дебіторська заборгованість.	2.2. Короткострокові кредити і позики.
2.3 Грошові кошти і цінні папери.	2.3 Кредиторська заборгованість.

Для проведення аналізу ліквідності балансу варто провести таке групування активів і пасивів балансу:

1. Найбільш ліквідні активи  $A_1$ :

$$A_1 = \Gamma + \text{ПФІ}, \quad (31)$$

де  $\Gamma$  – грошові кошти;  
ПФІ – поточні фінансові інвестиції;

2. Швидко реалізовані активи  $A_2$ :

$$A_2 = \text{ГП} + \text{Т} + \text{В}_0 + \text{ДЗ}, \quad (32)$$

де ГП – готова продукція;  
Т – товари;  
 $\text{В}_0$  – векселі отримані;  
ДЗ – дебіторська заборгованість.

3. Повільно реалізовані активи  $A_3$ :

$$A_3 = \text{З} + A_{\text{ін}} + \text{ВМП}, \quad (33)$$

де З – запаси (за винятком готової продукції і товарів),  
 $A_{\text{ін}}$  – інші оборотні активи;  
ВМП – витрати майбутніх періодів;

4. Важко реалізовані активи  $A_4$ :

$$A_4 = A_{\text{на}}, \quad (34)$$

де  $A_{\text{на}}$  – необоротні активи.

5. Найбільш термінові зобов'язання  $\Pi_1$ :

$$\Pi_1 = \text{КЗ}, \quad (35)$$

де КЗ – кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги.

6. Короткострокові пасиви  $\Pi_2$ :

$$\Pi_2 = \text{ПЗ}, \quad (36)$$

де ПЗ – поточні зобов'язання (за винятком кредиторської заборгованості за товари, роботи і послуги);

7. Довгострокові пасиви  $\Pi_3$ :

$$\Pi_3 = \text{Дзоб}, \quad (37)$$

де Дзоб – довгострокові зобов'язання;

8. Постійні пасиви  $\Pi_4$ :

$$\Pi_4 = \text{КВ} + \text{ЗМВ} + \text{ДМП}, \quad (38)$$

де КВ – власний капітал;

ЗМВ – забезпечення майбутніх витрат і платежів;

ДМП – доходи майбутніх періодів.

Потім зіставляються підсумки відповідних груп по активу і пасиву, робиться висновок щодо ступеня ліквідності балансу.

### **Завдання 17\*\*\*\*\***

**Мета:** розвиток логічного мислення та аналітичних здібностей студентів при визначенні рівня платоспроможності та фінансової стійкості підприємства.

У табл. 13 наведені необхідні дані для визначення фінансового стану підприємства.

Необхідно: розрахувати та проаналізувати коефіцієнти, які дають можливість робити висновки про платоспроможність та фінансову стійкість підприємства.

### **Методичні рекомендації до виконання завдання 17**

Платоспроможність підприємства характеризується такими коефіцієнтами:

1. Коефіцієнт грошового покриття (абсолютної ліквідності) ( $K_{ал}$ ):

$$K_{ал} = (\text{ГК} + \text{ПФІ})/\Pi_3, \quad (39)$$

2. Коефіцієнт фінансового покриття ( $K_{кл}$ ):

$$K_{кл} = (\text{ГК} + \text{ПФІ} + \text{ДЗ} + \text{ГП})/\Pi_3, \quad (40)$$

3. Коефіцієнт загального покриття ( $K_{тл}$ ):

$$K_{тл} = OA/ПЗ, \quad (41)$$

де  $OA$  – обігові активи підприємства.

Фінансова стійкість підприємства характеризується за допомогою таких коефіцієнтів:

4. Коефіцієнт автономії  $K_a$ :

$$K_a = KB/\Sigma C, \quad (42)$$

де  $\Sigma C$  – загальна сума коштів (валюта балансу).

5. Коефіцієнт маневреності  $K_M$ :

$$K_M = OK_B/KB = (OA - ПЗ)/KB, \quad (43)$$

де  $OK_B$  – власні обігові кошти;

6. Коефіцієнт забезпеченості власними обіговими коштами ( $K_o$ ):

$$K_o = OK_B/\Sigma C, \quad (44)$$

7. Коефіцієнт фінансування ( $K_{ф}$ ):

$$K_{ф} = (ЗМВ + ДЗ + ПЗ + ДМП)/КС, \quad (45)$$

де  $ДЗ$  – довгострокові зобов'язання.

8. Коефіцієнт фінансової стійкості ( $K_{фy}$ ):

$$K_{фy} = KB/ПЗ + ДЗ, \quad (46)$$

Коефіцієнти необхідно розраховувати за станом на початок і на кінець року, а потім порівняти з нормативами і зробити висновок про фінансовий стан підприємства.

## Завдання 18\*\*\*\*\*

**Мета:** розвиток логічного мислення та аналітичних властивостей студентів при визначенні рівня фінансової стійкості підприємства.

У табл. 13 наведені необхідні дані для визначення фінансової стійкості підприємства.

Необхідно: зробити аналіз забезпеченості запасів джерелами їх формування, визначити тип фінансової стійкості склався на підприємстві.

### Методичні рекомендації до виконання завдання 18

Для виявлення ступеня фінансової ситуації на підприємстві визначається його платоспроможність шляхом зіставлення величини запасів (З) із джерелами їхнього формування.

Для цього заповнюється табл. 18 і робляться розрахунки та висновки.

Таблиця 18

### Аналіз забезпеченості запасів джерелами (тис. грн)

№ п/п	Показники	Порядок розрахунку (код рядків або рядків даної таблиці)	На початок року	На кінець року
1	Реальний власний капітал	ряд. (380+630+350+430) балансу		
2	Необоротні активи	ряд. 080 балансу		
3	Наявність оборотних власних коштів	(1-2) табл. 17		
4	Довгострокові зобов'язання	ряд. 480 балансу		
5	Наявність довгострокових джерел формування запасів	(3+4) табл. 17		
6	Короткострокові (поточні) зобов'язання	ряд. (500+510) балансу		
7	Загальна величина основних джерел формування запасів	(5+6) табл.17		
8	Запаси	ряд. (100-140) балансу		
9	Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів	(3-8) табл. 17		
10	Надлишок (+) або нестача (-) довгострокових джерел формування запасів	(5-8) табл. 17		
11	Надлишок (+) або нестача (-) загальної суми основних джерел формування запасів	(7-8) табл.17		

## Завдання 19\*\*\*\*\*

**Мета:** розвиток логічного мислення та аналітичних властивостей студентів при визначенні прибутковості активів підприємства.

У табл. 19 надані вихідні дані, за якими можна визначити рівень ефективності використаних активів підприємства.

Таблиця 19

### Вихідні дані (тис. грн)

Показники	Базовий рік	Звітний рік
1. Матеріальні витрати	530,1	802,0
2. Витрати на оплату праці	287,4	363,2
3. Відрахування на соціальні заходи	138,8	175,4
4. Амортизаційні відрахування	254,1	178,3
5. Інші витрати	217,7	126,8
6. Платіжні кошти	313,4	26,7
7. Запаси	3 318,4	2 334,2
8. Дебіторська заборгованість	519,9	235,5
9. Виручка від реалізації продукції	2 068,4	2 443,1
10. Основні фонди	4 061,0	4 580,0
11. Податки з прибутку	148,8	185,5

Необхідно: на підставі наведених нижче даних розрахувати прибутковість активів підприємства і проаналізувати фактори, що впливають на її зміну в звітному році.

### Методичні рекомендації до виконання завдання 19

У процесі аналізу прибутковості активів визначається вплив на цю величину таких факторів:

1. Зміни рентабельності реалізованої продукції ( $\Delta\Pi_1$ ):

$$\Delta\Pi_1 = \Delta P \times K_{oa}^b, \quad (47)$$

де  $\Delta P$  – зміна рентабельності реалізованої продукції в звітному році проти базового (відсоткових пунктів);

$K_{oa}^b$  – коефіцієнт оборотності активів у базовому періоді.



Рентабельність реалізованої продукції розраховується за формулою:

$$P = (Пч/РП) \times 100, \quad (48)$$

де Пч – чистий прибуток,  
РП – виручка від реалізації продукції.

Коефіцієнт оборотності активів розраховується за формулою:

$$K_{oa} = РП/А, \quad (49)$$

де А – активи підприємства (сума платіжних коштів, запасів, дебіторської заборгованості, основних фондів і нематеріальних активів);

2. Зміни оборотності активів ( $\Delta П_2$ ):

$$\Delta П_2 = \Delta K_{oa} \times P_{зв}, \quad (50)$$

де  $\Delta K_{oa}$  – зміна коефіцієнта оборотності активів у звітному періоді;  
 $P_{зв}$  – рентабельність реалізованої продукції у звітному періоді.

Сума змін за рахунок двох факторів повинна дорівнювати зміні прибутковості активів. Прибутковість активів ( $П_a$ ) визначається за формулою:

$$П_a = P \times K_{oa}. \quad (51)$$

### **Завдання 20\*\*\*\*\***

**Мета:** розвиток логічного мислення та аналітичних здібностей студентів при оцінці становища з товарними запасами і фінансового стану підприємства.

Підприємство здійснює оптово-роздрібну торгівлю продуктами дитячого та дієтичного харчування. У звітному році воно втратило ринкові позиції: знизився обсяг товарообігу, вирости витрати обігу, мають місце втрати прибутку, погіршилось фінансове становище.

Нижче наведені вихідні дані для рішення завдання (табл. 20, 21).

## Товарні запаси і товарообіг в звітному році

Товарна група	Норма запасу, дн.	Середні товарні запаси, тис. грн	Товарообіг, тис. грн
Молоко згущене	10	13,1	310
Консервні м'ясні	12	3,2	240
Суміші молочні	6	1,8	110
Соки	10	5,1	130
Консерви овочеві	8	2,4	70

Сума витрат обігу в базовому році 12,6 тис. грн, у звітному – 13,1 тис. грн. Співвідношення постійної та змінної частин в загальній сумі витрат в базовому році – 6:7, в звітному – 6:8.

Необхідно:

- провести факторний аналіз фінансових результатів діяльності підприємства;
- визначити крапку беззбитковості;
- оцінити становище товарних запасів.

## Вихідні дані для розрахунку торгового наложення

Товарна група	Товарообіг				Торгова націнка, %		Реалізоване наложення, тис. грн			Сума реалізованого наложення на 100 грн товарообігу	
	Базовий рік		Звітний рік		Базовий рік	Звітний рік	Фактично за базовий рік	Фактично за звітний рік	По плану за базовий рік	Базовий рік	Звітний рік
	тис. грн	% до суми	тис. грн	% до суми							
Молоко згущене	330		310		7	5			21,7		
Консерви м'ясні	270		240		7	6			16,8		
Суміші молочні	100		110		6	7			6,6		
Соки	140		130		6	4			7,8		
Консерви овочеві	90		70		11	10			7,7		
Разом					x	x					

## Методичні рекомендації до виконання завдання 20

Виконання завдання передбачає проведення розрахунків таких показників:

1. Прибутку від діяльності в базовому та звітному році ( $\Pi$ ):

$$\Pi = T_n - B, \quad (52)$$

де  $T_n$  – реалізоване торгове накладання;  
 $B$  – витрати обігу.

Реалізоване торгове накладання розраховується в табл. 21:

$$T_n = \sum T_{oi} \times H_{торг_i}, \quad (53)$$

де  $T_{oi}$  – товарообіг за відповідальний рік по кожному  $i$ -му виду товару;  
 $H_{торг_i}$  – торгова націнка за відповідний рік по кожному  $i$ -ому виду товару.

2. Змінення суми прибутку в звітному році ( $\Delta\Pi$ ), отриманого в результаті змінення рівня торгових націнок:

$$\Delta\Pi = T_{нзв\Sigma} - T_{нпл\Sigma}, \quad (54)$$

де  $T_{нзв\Sigma}$ ,  $T_{нпл\Sigma}$  – реалізоване торгове накладання підприємства відповідно фактично за звітний рік та по плану за базовий рік.

3. Суми реалізованого накладання на 1000 грн товарообігу ( $PH_\Sigma$ ):

$$PH_\Sigma = \sum T_{oi_{баз}} \times Чп_{баз} / Чзм_{баз}, \quad (55)$$

де  $T_{oi_{баз}}$  – товарообіг  $i$ -го виду товарів за базовий рік;  
 $Чп_{баз}$ ,  $Чзм_{баз}$ , – частина відповідно постійних та змінних витрат в загальній сумі витрат в базовому році.

Аналогічним чином розраховується цей показник для звітного року. Результати розрахунків заносяться у відповідну графу табл. 21.

4. Індексу середнього рівня витрат обігу змінного складу ( $Ус.р.$ ):

$$Іс.р. = (B_{зв}/T_{о_{зв\Sigma}})/(B_{баз}/T_{о_{баз\Sigma}}), \quad (56)$$

де  $B_{зв}$ ,  $B_{баз}$  – витрати підприємства відповідно звітного та базового років;

$T_{о_{зв\Sigma}}$ ,  $T_{о_{баз\Sigma}}$  – товарообіг по підприємству відповідно звітного та базового років.

5. Індексу впливу структури товарообігу (Івп):

$$Івп = РН_{зв\Sigma} / РН_{\Sigma баз}, \quad (57)$$

де  $РН_{зв\Sigma} / РН_{\Sigma баз}$  – реалізоване накладання на 1 грн товарообігу відповідно звітного та базового року.

6. Індексу постійного складу витрат (Іп.с.):

$$Іп.с. = Іср / Івп, \quad (58)$$

7. Умовну суму витрат обігу (Воу):

$$Воу = Вzv. / Іпс, \quad (59)$$

8. Абсолютного змінення суми прибутку від торгової діяльності за рахунок факторів:

- Приросту (зниження) суми прибутку в результаті змінення рівня торгових націнок (див. п. 2);
- Відповідного рівня витрат, яке слід розрахувати як різницю витрат обігу звітного року та умовної суми витрат обігу (див. п.6);
- Фізичного обсягу товарообігу (Фот):

$$Фот = Пб \times \left( \frac{Тн_{пл.\Sigma}}{Тн_{баз.ф.\Sigma}} - 1 \right), \quad (60)$$

де  $Тн_{пл.\Sigma}, Тн_{баз.ф.\Sigma}$  – реалізоване торгове накладання підприємства базового року відповідно по плану та фактично.

- Структурних факторів (Фстр):

$$Фстр = \left[ \frac{Тн_{пл.\Sigma} - Воу}{Тн_{пл.\Sigma}} \times \frac{Пб}{Тн_{баз.ф.\Sigma}} \right] \times Тн_{пл.\Sigma}, \quad (61)$$

де  $Пбаз$  – прибуток базового року (див. п. 1).

9. Порогу рентабельності (крапку беззбитковості):

$$Т_{без} = \frac{В_{зв} \times Чп_{зв}}{Чп_{зв} + Чзм_{зв}} \div \left[ Тн_{зв.\Sigma} - \frac{В_{зв} \times Взм_{зв}}{Чп_{зв} + Чзм_{зв}} \div Тн_{зв.\Sigma} \right], \quad (62)$$

де  $Чп_{зв}, Чзм_{зв}$  – частина відповідно постійних та змінних витрат в загальній сумі витрат звітного року.

10. Запасу фінансової стійкості підприємства (Зф.ст.):

$$\text{Зф.ст.} = \text{Т}_{\text{нзв}\Sigma} - \text{Т}_{\text{без}}, \quad (63)$$

де  $\text{Т}_{\text{нзв}\Sigma}$  – фактичне торгове накладання підприємства у звітному році.

На основі розрахунків треба зробити висновки відносно фінансового стану підприємства.

## **Тема 10. Фінансове планування на підприємстві**

### Семінарське заняття

**Мета:** засвоїти сутність та методи фінансового планування.

#### План семінарського заняття

1. Сутність фінансового планування.
2. Склад і порядок розробки фінансового плану.
3. Оперативне фінансове планування.

**Література:** основна: [6, 7, 9, 10]; додаткова: [14, 18, 19, 30, 31].

## **Тема 11. Фінансова санація на підприємствах**

### Семінарське заняття

**Мета:** засвоєння сутності та процесу санації підприємств.

#### План семінарського заняття

1. Сутність банкрутства.
2. Діагностика банкрутства.
3. Здійснення процедури банкрутства.
4. Санація підприємства.
5. Ліквідаційна процедура боржника.

**Література:** основна: [3, 6, 9, 10]; додаткова:[28, 30, 31].

## **Рекомендована література**

### **Основна**

1. Гриньова В. М. Фінанси підприємств : навч. посібник / В. М. Гриньова, В. О. Коюда. – 3-тє вид. перероб. та доп. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2004. – 432 с.
2. Коюда В. О. Фінанси : конспект лекцій / В. О. Коюда, Т. І. Лепейко, К. А. Заславська. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2004. – 224 с.
3. Налоговий кодекс України. – Х. : Одиссей, 2011 – 576 с.

4. Про підприємства в Україні: Закон України від 20.07.2003 р. № 1096-15 // Відомості Верховної Ради України. – 2004. - № 6. – С. 38.

5. Прохорова Т. П. Финансы. Конспект лекций для студентов специальности 8.050108 всех форм обучения / Т. П. Прохорова. – Ч. 3. – Х : Изд. ХНЭУ, 2004. – 120с.

6. Славюк Р. А. Финанси підприємств : навч. посібн. /Р. А. Славнюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 460 с.

7. Старостенко Г. Г. Финансовый анализ : навч. посібн. / Г. Г. Старостенко, Н. В. Мірко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 224 с.

8. Управління фінансовою санацією : навч. посібн. / під ред. / В. І. Грачова, І. П. Косаревої, В. В. Прохорової та ін. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2004. – 208 с.

9. Финанси підприємств : підручник / Керів. авт. кол. А. М. Поддєрьогін. – К. : КНЕУ, 2002. – 572 с.

10. Шеремет А. Д. Финансы предприятий : учебн. пособ. / А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулин. – М. : ИНФРА-М, 1999. – 344 с.

### **Додаткова**

11. Аранчій В. І. Финанси підприємств: навч. посібн./ В. І. Аранчій – К. : ВД "Професіонал", 2004. – 304 с.

12. Балабанов А. И. Финансы: учеб. пособ. для студ. эконом. вузов / А. И. Балабанов, И. Т. Балабанов. – СПб. : Питер, 2002. – 188 с.

13. Зетковський І. В. Финанси підприємств: навч. посібн. / І. В. Зетковський. – 2-е вид., перероб. та доп. – К. : Кондор, 2003. – 364 с.

14. Колісник М. К. Фінансова санація і антикризове управління підприємством: навч. посібн. / М. К. Колісник, П. Г. Ільчук, П. І. Відлий. – К. : Кондор, 2007 . – 272 с.

15. Количественные методы финансового анализа / под ред. Дж. Брауна и М. П. Крицмена; [Пер. с англ. О. А. Осипова, И. В. Ульянцева. – М. : ИНФРА-М, 1996. – 336 с.

16. Копилюк О. І. Фінансова санація та банкрутство підприємств / О. І. Копилюк, А. М. Штангерт. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 168 с.

17. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: навч. посібн. / М. Я. Коробов. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : Тов. "Знання", 2002. – 296 с.

18. Остапенко В. В. Финансы предприятий: учеб. пособ. / В. В. Остапенко. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Омега-Л, 2004. – 304 с.

19. Партін Г. О. Финанси підприємств: навч. посібник / Г. О. Партін, А. Г. Завгородній. – К. : Знання, 2006. – 380 с.

20. Попова Р. Г. Финансы предприятий / Р. Г. Попова, И. Н. Самонова, И. И. Добросердова. – СПб. : Питер, 2005. – 224 с.
21. Ризик у ринковій економіці: навч. посібн. / під ред. Т. Е. Андреєвої, Т. Е. Петровської. – Х. : Бурун-книга, 2005. – 128 с.
22. Романенко О. Р. Фінанси: підручник / О.°Р. Романенко. – К. Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с.
23. Савчук В.П. Управление финансами предприятия. / В. П. Савчук – М. : БИНОМ. Лаборатория знаний, 2003. – 480 с.
24. Управління фінансовою санацією підприємства: навч. посібн. / за ред. М. О. Данилюка, В. І. Савича. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 320 с.
25. Управління фінансовою санацією підприємства: навч. посібн. / під ред. С. Я. Салила, О. І. Дацій, Н. В. Нестеренко, О. В. Серебрякова. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 240с.
26. Філімоненко О.С. Фінанси підприємств: навч. посібн. / О. С. Філімоненко. – 2-е вид. перероб. і доповн. – К. : МАУП, 2004. – 328 с.
27. Фінансова діяльність підприємства : підручник / О. М. Бандурка, М. Я. Коробов, П. І. Орлов та ін. – К. : Либідь, 1998. – 312 с.
28. Финансы: учеб. для вузов / под ред. М. В. Романовского, О. В. Врублевской, Б. М. Сабанти. – М. : Перспектива; Юрайт, 2001. – 520 с.
29. Финансы организаций (предприятий): учебник для вузов / под ред. проф. Н. В. Колчиной. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2004. – 368 с.
30. Финансы предприятий: учеб. для студентов вузов, обучающихся по экон. спец. / под ред. Н. В. Колчиной, Г. Б. Поляк, Л. П. Павловой. – М. : ЮНИТИ, 2000. – 413 с.
31. Финансы предприятий: учебник / под ред. Романовского. – СПб : ИД "Бизнес-пресса", 2000. – 528 с.

### **Ресурси мережі Internet**

32. ЛигаБизнесИнформ. – Режим доступа: [www.liga.net/](http://www.liga.net/).
33. Налоги и бухгалтерский учет. – Режим доступа: [www.basa.tav.kharkov.ua/](http://www.basa.tav.kharkov.ua/).
34. Нормативные акты Украины. – Режим доступа: [www.nau.kiev.ua/](http://www.nau.kiev.ua/).
35. Право. Украина. – Режим доступа: [www.legal.com.ua/cgi-bin/matrix.cgi/pravo.html](http://www.legal.com.ua/cgi-bin/matrix.cgi/pravo.html).
36. Сервер Верховной рады Украины. – Режим доступа: [www.rada.gov.ua/](http://www.rada.gov.ua/).
37. Украинское право. – Режим доступа: [www.ukrpravo.com/](http://www.ukrpravo.com/).

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Методичні рекомендації  
до виконання практичних завдань  
з навчальної дисципліни  
"ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ"**

**для студентів напрямку підготовки 6.030507 "Маркетинг"  
денної форми навчання**

Укладачі: **Прохорова Тетяна Петрівна**  
**Птащенко Олена Валеріївна**

Відповідальний за випуск **Орлов П. А.**

Редактор **Бутенко В. О.**

Коректор **Бриль В. О.**

План 2012 р. Поз. № 237.

Підп. до друку

Формат 60x90 1/16. Папір MultiCopy. Друк Riso.

Ум.-друк. арк. 2,5. Обл.-вид. арк. 3,13. Тираж

прим. Зам. №

---

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи  
Дк № 481 від 13.06.2001 р.*



**Методичні рекомендації  
до виконання практичних завдань  
з навчальної дисципліни  
"ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ"  
для студентів напряму підготовки  
6.030507 "Маркетинг"  
денної форми навчання**